

Фазилатли шайх, мураббий, муҳаддис Мустафо Абу Сулаймон Надвийнинг таржимаи ҳоли ва илмий фаолияти ҳақида

22:19 / 31 август 1228

У зот Миср Араб Республикасининг Дақоҳлия муҳофазаси, Мансура шаҳри, Ажа марказига тобе Санбахт қишлоғида 1374 ҳижрий сана, Рамазон ойининг 27 чиси, милодий санага кўра 1955 йилнинг 19 май кунида таваллуд топган. У отаси шайх қори Саййид Бадавий Аҳмад Сулаймоннинг энг кичик ўғли бўлган. Насаблари Али розияллоҳу анҳунинг ўғлилари имом Ҳусайн розияллоҳу анҳумога бориб тақалади. Оталари раҳимаҳуллоҳ қишлоқнинг Қуръон ва илмда шайхи эдилар. Шу билан бирга, аллома имом Шамсиддин Қовуқжи раҳимаҳуллоҳнинг ноиби, қовуқжия, шозилия тариқати шайхи эдилар.

Мустафо Надвий Қуръон, илм, зикр ва ибодатга машғул бўлган хонадонда тарбия топди ва келувчиларнинг хизматида бўлди. Унинг онаси ҳам салоҳияти, тақвои ва меҳмонларга иззат-икром билан машҳур аёл бўлган. Унинг ўзидан катта учта акаси бор эди.

Отаси ва катта акасининг қўлида Қуръони каримни ёд олиш, кўплаб илмий матнларни ёд олишда муваффақиятга эришди. Улардан, тавҳид илми бўйича “Тухфатул атфол”, “Муқаддимати Ажрумийя”ни, имом Моликнинг

ва

У зот илми давом эттириб, шофеий фикҳига оид Абу Шужаънинг матнларини, бундан ташқари математикани, муҳандислик илмларини ҳам ўқиди. Акалари Аҳмад ва Муҳаммадлардан инглиз тилини таҳсил олди.

Яна ўқишларини давом эттириб, химия, физика, биология, жисмоний тарбия ва бошқа фанларни ўрганиб, умумий ўрта таълимни якунлади ва шаҳодатнома олди. Сўнгра, Замонавий медицина олийгоҳига ўқишга кирди ва инсон тиббиёти йўналишида ўқиб, олий маълумотга эга бўлди, юқори даражаларга эришди.

Лекин у зотнинг қалби ва фикри арабий, шаръий илмларга қаттиқ боғланган эди ва олийгоҳдаги таҳсил вақтларида ҳам уларни тўхтатмаган эди.

Мустафо оталарининг қўлида “Ихёу улумид дийн”, “Риёзус солиҳийн”, “Қувватул қулуби фий маърифати улумил ғуйуб” китобларини ўқиди. Яна, “сийрати Ҳалабий”, “сийрати ибн Ҳишом” асарларини, ибн Ақилнинг баъзи луғавий шарҳларини, Лабибнинг “Муғни й” асарларини ҳам мутолаа қилди. Отаси ва акасининг маърифати асосида шофеий фикҳи дарсларини пухта ўзлаштирди. Газета, журналлар ва китоблар мутолаасига бўлган кучли қизиқиши сабаб замонавий халқлар ва маданиятлар ҳақида ҳам кўплаб маълумотларга эга бўлди.

Вақти келиб, Аллоҳ таоло у зотга Ҳиндистонга сафарни муяссар қилди. Бунга фазилатли шайх Абул Ҳасан Али Ҳасаний Надавий бошчиликларидаги уламолар билан яхши илмий алоқалар йўлга қўйилгани боис бўлган.

Ҳиндистон сафари давомида Уттар-Прадеш штатида жойлашган Лакнау шаҳридаги «Дорул улуми надватил уламо» жомеаси у зот интилган ва мақсад қилган манзил бўлди. У ерда Мустафо Надвий араб тили ва

адабиёти куллиётига ўқишга кирди ва барча ўқув дастурларини аъло баҳоларга ўқиб якунлади.

Сўнгра Ислом даъвати ва фикри Олий маъҳадининг кўплаб ўқув дастурларни ўқиб аъло баҳоларга якунлади. Кейин эса шайх Надавий уни фалсафа доктори даражасига эга бўлиши учун таълимни давом эттиришга тавсия қилди.

Шайх Абулҳасан Надавий у зотнинг барча иснодлар ва ровийлардаги ижозаларини тасдиқлаган ҳолда “ҳадиси шариф ва илмларининг комил олими” дея атади. Сўнгра уни бошқа илмларда ҳам қувватлаш мақсадида кўплаб Ҳиндистон уламоларининг ҳузурларига юборди. Яна Покистон, Бангладеш ва бошқа давлатлардаги уламоларга ва кўплаб яхши илмий алоқаларда бўлган кибор араб уламоларга ўз номидан мактублар битиб, Мустафо Надвийни уларни олдиларига юборди ва илмий салоҳиятини ривожлантиришда амалий ёрдам кўрсатишларини сўради.

Юқорида санаб ўтилган соҳаларда муваффақият қозониб ижозаларга эга бўлгач, шайх Надавий уни эъзозлаб ҳирқа (тўн) кийдирди, салла ўради ва бу билан тарбия ва сулукда ижоза, рухсат берди. Бу билан бирга Мустафо Надвийнинг араб жамияти, хоссатан Миср жамиятида мавқега эришишини истади.

Сўнгра Аллоҳ таоло олимни Ҳинд ва Синднинг кибор олимларидан ижозат олиш билан икром қилди. Улардан, шайх Мавлоно Муҳаммад Закариё Қандеҳлавий, аллома Ҳабибур-рахмон Аъзамий, шайх Муҳаммад Инъом Ҳасан Кандеҳлавий, мураббий устоз Содик Аҳмад Надавий, аллома Убайдуллоҳ Билявий, шайх Муҳаммад Тақий Усманий, шайх Салимуллоҳ Хон, устоз Абул Ирфон Хон, қози Форуқ Бахтикалий, муфтий Муҳаммад Тоҳур Хон ва муфтий Бурҳониддин Санбеҳлийлар ижозалар бердилар.

Қолганлари, “Дорул улум надватул-уламо” жомеаси устозлари, “Мазоҳарул-улум” Саҳаранпур университети устозлари, Девбанд университети, Хатехзарий университети, Форуқия университети, “Дорул улумил исламия” университети, Банурия ислом университети устозларидан олинган ижозалардир. Ушбу университетларни ҳар қачон зиёрат қилганида, ушбу даргоҳларнинг ректорлари, декан ва профессорларидан кўплаб илмлар ва фанлардан ижозалар олиш насиб бўлар эди.

Олим ватани Мисрга қайтиб, илмий фаолиятини давом эттирди. Қоҳирадаги Азҳари шарифнинг ҳурматли кибор уламолари билан яқин

алоқада бўлиб, улардан кўплаб фанлардан ижозалар олди. Шу билан бирга, шайхнинг ўзи ҳам кўпгина илм толибларига турли асарлардан ижозалар берди.

Олим яна Мағриб уламолари, Шом диёри, Ҳижоз, Яманлик илм аҳллари билан базан хат-хабарлар орқали, баъзан тўғридан тўғри юз кўришиб боғланди, ижозалар олди. Яна, Индонезия ва Малайзия ва бошқа диёрларидаги илм аҳллари билан ҳам илмий алоқаларни йўлга қўйди.

Сўнгра шайх Надвий Мансура шаҳрида **“Маъҳаду дирасатул исламияти вал ғаробия”** - исломий ва арабий илмлар институтига асос солди.

У ерда узоқ йиллар давомида институтга раҳбарлик қилган дарс берган, институт декани бўлиш ишлаган. Мансура шаҳрида кўплаб масжидларда жума хутбаларини адо этиши билан бир қаторда Қуръони карим ўқитувчиларини тайёрлаш бўйича учта маъҳад ташкил этишда ҳам қатнашган. Улардан бири: Маҳаллатил Кубро шаҳрида, иккинчиси Мансура шаҳрида ва учинчиси маҳаллату Зиёд қишлоғида жойлашган.

Мустафо Абу Сулаймон Надвий Қуръони Карим ва илмларида ташқари ҳадис шариф ва илмларига ҳам катта эҳтимом берган эди. У зот Қоҳирадаги Исломий билимлар академиясида дарс берган ҳамда Азҳари шариф ёнида шайх Исмоил Содик Адвий раҳимаҳуллоҳнинг ҳузуринда “Саҳиҳи Бухорий” шарҳидан дарслар ўтган.

Азҳар масжиди имоми фазилати шайх Жодулҳаққ Али Жодулҳақ у зотни Ислом тадқиқотлари академияси аъзолигига тайинладилар.

Яна шайх Надвийни исломий билимлар куллиётлари, исломий тадқиқотлар институтлари ва хорижлик талабалар учун ўқув курсларида дарс бериш ишларига кўрсатма бердилар ва бу амалиётни тадқиқотлар, хутбалар ва илмий изланишларда фойдаланишни тавсия қилдилар.

Шу билан бирга шайх Мансура шаҳрида илмий асарларни тадқиқ қилиш илмий маркази, нашриёт таъсис этган. Олим айна дамда китоблар таълиф этиш, илмий изланишлар олиб бориш ишлари билан машғулдир ва у зотнинг қаламига мансуб кўплаб муаллифотлар, асарлар мавжуд.

Аллоҳ таоло шайх Надвийдан рози бўлсин ва у зотнинг илмларида барчамизни манфаатлантирсин!